

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบในเรื่องความเป็นอิสระ ความรู้ความชำนาญทางการบัญชีหรือการเงิน จำนวนสมาชิก และจำนวนการประชุมของ คณะกรรมการตรวจสอบ ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจะกำหนดจาก ความครอบคลุมในรายละเอียดของรายการจากการเปิดเผยข้อมูลประจำปี ซึ่งประกอบด้วย งบการเงินประจำปี รายงานประจำปี และแบบ 56-1 โดยข้อมูลทั้งหมดที่นำมาศึกษานั้นเป็น ข้อมูลประจำปี 2547 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้นบริษัทที่อยู่ใน กลุ่มอุตสาหกรรมบริษัท.เงินทุนหลักทรัพย์ ธนาคารและสถาบันการเงิน และบริษัทประกันชีวิต และประกันภัย โดยใช้การวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการ ตรวจสอบและลักษณะเฉพาะของบริษัท รวมทั้งใช้กระดาศทำการตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูล เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินประจำปี นอกจากนี้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีต่อรายงานทางการเงินของบริษัท

การสุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและใช้สูตรในการ คำนวณหาขนาดตัวอย่างจึงได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 200 บริษัท จากนั้นใช้วิธีตารางเลขสุ่ม แบบกระจายเพื่อสุ่มหาบริษัทที่จะมาเป็นตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 390 บริษัท และ ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้ตอบแบบสอบถาม คือ คณะกรรมการตรวจสอบของบริษัท ที่ถูกเลือกมาเป็นบริษัทกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้นำ แบบสอบถามไปทดสอบก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้ตอบที่มีต่อ คำถาม ลำดับของคำถาม และความถูกต้องของคำถาม จากนั้นจึงส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 200 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวน 54 ฉบับ หรือคิดเป็นอัตรา การตอบกลับเท่ากับร้อยละ 27

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลจะใช้วิธีตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูลจาก กระดาศทำการตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูลโดยผู้วิจัย รายการที่อยู่ในกระดาศทำการจะมีทั้ง รายการที่อยู่บนพื้นฐานของรายการขั้นต่ำที่กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนทุกบริษัทต้องเปิดเผย และ รายการที่บริษัทเปิดเผยโดยความสมัครใจ จากนั้นจึงคำนวณหาดัชนีการเปิดเผยข้อมูลโดยใช้ดัชนี การเปิดเผยข้อมูลแบบไม่ถ่วงน้ำหนัก เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ดุลยพินิจหรือวิจารณ์ญาณส่วนบุคคล

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ในการกำหนดน้ำหนักคะแนน ซึ่งดัชนีที่คำนวณได้จะนำมาสรุปเป็นระดับคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในรูปของการเปิดเผยโดยรวม การเปิดเผยโดยข้อกำหนด และการเปิดเผยโดยความสมัครใจ นอกจากนี้ยังนำดัชนีการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับตัวแปรทางด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบ และลักษณะเฉพาะของบริษัทตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ซึ่งเนื้อหาในบทนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

5.1 การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การสรุปและอภิปรายผลการวิจัยสามารถแสดงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 ระดับการเปิดเผยข้อมูลโดยรวม ระดับการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นพื้นฐานของรายการขั้นต่ำโดยข้อกำหนด และระดับการเปิดเผยข้อมูลโดยความสมัครใจในรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการวิเคราะห์ระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนโดยการแบ่งการเปิดเผยข้อมูลออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ พบว่าบริษัทจดทะเบียนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 ของบริษัททั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง โดยสามารถเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 52.83 ของรายละเอียดทั้งหมด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าข้อมูลบางอย่างมีความสำคัญหรือเป็นความลับของบริษัท ทำให้บริษัทไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลนั้นได้ เนื่องจากอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อบริษัทในด้านต่าง ๆ เช่น การแข่งขัน การกั๊กยืม การลงทุนของผู้ลงทุน เป็นต้น ส่วนบริษัทที่มีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับสูงมีประมาณร้อยละ 10.50 ของบริษัททั้งหมด โดยเฉลี่ยสามารถเปิดเผยข้อมูลได้ร้อยละ 63.59 ของรายละเอียดทั้งหมด และมีเพียงร้อยละ 3.50 ของบริษัททั้งหมดมีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับต่ำ คือ มีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 38.48 ของข้อมูลทั้งหมด

เมื่อวิเคราะห์ระดับการเปิดเผยข้อมูลแยกตามประเภทของการเปิดเผยข้อมูลพบว่า การเปิดเผยข้อมูลโดยรวม ที่รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลโดยข้อกำหนด และการเปิดเผยแต่เปิดเผยข้อมูลโดยความสมัครใจของบริษัทพบว่าบริษัทส่วนใหญ่เปิดเผยข้อมูลได้ในระดับปานกลาง โดยเฉลี่ยสามารถเปิดเผยข้อมูลได้ร้อยละ 53.46 หรือประมาณครึ่งหนึ่งของรายละเอียดทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารายงานทางการเงินประจำปี คือ งบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงิน รายงาน

ประจำปี และแบบ 56-1 ไม่สามารถให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อผู้ใช้รายงานทางการเงินได้ทั้งหมด ดังนั้น ผู้ใช้รายงานทางการเงินจึงต้องหาข้อมูลจากแหล่งอื่นเพิ่มเติมเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจ เช่น รายงานของผู้วิเคราะห์หลักทรัพย์ เป็นต้น

การเปิดเผยข้อมูลโดยข้อกำหนดนั้นพบว่าบริษัทสามารถเปิดเผยข้อมูลโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 58.41 ของรายละเอียดทั้งหมดที่มีข้อกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องเปิดเผย แสดงว่าบริษัทจดทะเบียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดในการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ไม่มีบริษัทใดสามารถเปิดเผยข้อมูลตามข้อกำหนดได้ครบทุกรายการ โดยการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นไปตามข้อกำหนดมีคุณภาพสูงสุดเพียงร้อยละ 75.33 ของรายละเอียดทั้งหมดเท่านั้น

ส่วนการเปิดเผยข้อมูลที่บริษัทเปิดเผยโดยความสมัครใจนั้นพบว่าบริษัทสามารถเปิดเผยข้อมูลโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 29.38 ของรายการทั้งหมดที่ไม่มีข้อกำหนดให้เปิดเผยแต่เปิดเผยโดยความสมัครใจของบริษัทเอง ถึงแม้ว่าค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลโดยความสมัครใจจะอยู่ในระดับต่ำ แต่ยังสะท้อนให้เห็นว่ามีบางบริษัทเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลมากกว่าข้อกำหนดที่กำหนดขึ้นจากหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้อง นับเป็นสิ่งดีที่จะช่วยให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินสามารถนำข้อมูลที่ได้รับเพิ่มเติมมาใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนโดยจำแนกตามประเภทของรายการที่เปิดเผยทั้ง 5 หมวดพบว่า หมวดที่มีการเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมรายละเอียดสูงสุด คือ การบริหารและการจัดการซึ่งมีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับสูง โดยค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 71.10 รองลงมา คือ หลักทรัพย์และการลงทุน ข้อมูลทั่วไป และฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน ซึ่งมีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 59.07 ร้อยละ 53.96 และร้อยละ 44.93 ตามลำดับ ส่วนหมวดที่มีการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับต่ำ คือ แนวโน้มในอนาคต ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 38.58 และเมื่อนำค่าเฉลี่ยดัชนีการเปิดเผยข้อมูลของทุกรายการจากทั้ง 5 หมวดเรียงลำดับจากมากไปน้อยพบว่า รายการที่บริษัทสามารถเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมรายละเอียดมากที่สุด คือ การกำกับดูแลกิจการ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 82.67 ส่วนรายการที่บริษัทสามารถเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมรายละเอียดน้อยที่สุด คือ ประมาณการสินทรัพย์และหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 0.67

ส่วนการวิเคราะห์ระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนโดยจำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมพบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลมากที่สุด เพราะมีระดับการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับสูงมีเพียง 2 กลุ่มอุตสาหกรรมเท่านั้น คือ กลุ่มขนส่ง และ

กลุ่มอัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 61.75 และร้อยละ 61.18 ของรายละเอียดทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนกลุ่มอุตสาหกรรมที่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้น้อยที่สุด แต่ยังมีระดับการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง คือ กลุ่มเครื่องมือและเครื่องจักร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 48.77 ซึ่งต่ำกว่าค่ากลางของข้อมูลทั้งหมดที่เปิดเผยเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แสดงว่าบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นนอกเหนือจากกลุ่มขนส่ง และกลุ่มอัญมณีและเครื่องประดับมีระดับการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง และไม่มีกลุ่มอุตสาหกรรมใดเลยที่มีระดับการเปิดเผยข้อมูลอยู่ในระดับต่ำ จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินของภาคอุตสาหกรรมที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี นับว่าเป็นสัญญาณที่ดีสำหรับการสนับสนุนและส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยมีการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใสและมีคุณภาพ อันเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างกระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม โดยแยกตามหมวดของรายการในแต่ละด้านพบว่า กลุ่มอัญมณีและเครื่องประดับสามารถเปิดเผยข้อมูลได้มากที่สุด ในหมวดของข้อมูลทั่วไป และหมวดของหลักทรัพย์และการลงทุน โดยมีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 67.44 และร้อยละ 68.75 ของรายละเอียดทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนกลุ่มขนส่งนั้นก็เป็กลุ่มอุตสาหกรรมที่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้มากที่สุด ในหมวดของการบริหารและการจัดการ และฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน โดยมีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 76.82 และร้อยละ 57.22 ของรายละเอียดทั้งหมดตามลำดับ หมวดสุดท้ายคือการเปิดเผยข้อมูลทางด้านแนวโน้มในอนาคตพบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมที่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้มากที่สุด คือ กลุ่มโรงแรมและบริการท่องเที่ยว ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการเปิดเผยข้อมูลเท่ากับร้อยละ 48.25 ของรายละเอียดทั้งหมด

5.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานที่ 1 คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ หมายความว่า ถึงแม้บริษัทจะมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความเป็นอิสระเพิ่มขึ้นก็ไม่ทำให้บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดได้มากขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าข้อกำหนดด้านความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบที่ตลาดหลักทรัพย์กำหนดไว้เป็นข้อกำหนดในเชิงโครงสร้าง

ซึ่งส่งผลต่อการกำกับดูแลกิจการที่ดี แต่ในเชิงลึกลงไปอาจมีประเด็นที่ทำให้คณะกรรมการตรวจสอบขาดความเป็นอิสระ เช่น กรรมการตรวจสอบอยู่ภายใต้อิทธิพลของกรรมการบริษัท ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของบริษัท เป็นต้น ไม่ว่าจะด้วยความคุ้นเคย ความเกรงใจ หรือด้วยเหตุผลใด ๆ ที่ส่งผลให้การปฏิบัติภารกิจเป็นไปตามความต้องการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้น เช่น ละเว้นไม่ปฏิบัติภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่แสดงความเห็น หรือไม่เสนอรายงานต่อคณะกรรมการหรือต่อผู้ถือหุ้นโดยตรงไปตรงมา ก็ทำให้คณะกรรมการตรวจสอบไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่สมกับการเป็นกรรมการที่มีความเป็นอิสระ นอกจากนี้การกำกับดูแลให้บริษัท มีการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินที่เพียงพอและเหมาะสมนั้นอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบเป็นสำคัญ แต่กรรมการตรวจสอบต้องสามารถอุทิศเวลาอย่างเพียงพอ ในการปฏิบัติหน้าที่รวมอยู่ด้วย เพราะการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบมิใช่เพียงจัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์เท่านั้น ถึงแม้คณะกรรมการตรวจสอบจะมีความเป็นอิสระตามข้อกำหนด แต่ถ้าคณะกรรมการตรวจสอบไม่สามารถอุทิศเวลาให้แก่การปฏิบัติงานอย่างเพียงพอก็จะทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สมมติฐานที่ 2 คณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญทางการเงินหรือการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความชำนาญทางการเงินหรือการบัญชีหรือการเงินไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ หมายความว่า ถึงแม้บริษัทจะมีคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความชำนาญทางการเงินหรือการบัญชีหรือการเงินเพิ่มขึ้นก็ไม่ทำให้บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดได้มากขึ้น เนื่องจากงานวิจัยนี้พิจารณาการมีความรู้ความชำนาญทางการเงินหรือการเงินของคณะกรรมการตรวจสอบจากคำนิยามว่า “การมีความรู้และความชำนาญเป็นพิเศษและการมีประสบการณ์การทำงานด้านการเงินหรือการบัญชี โดยวัดได้จากการได้ประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพการบัญชีหรือมีประสบการณ์อื่นเทียบเท่าหรือมีประวัติที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความชำนาญระดับสูงด้านการเงิน ประกอบด้วยประวัติการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร (Chief Executive Officer) ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชีและการเงิน (Chief Financial Officer) หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสอื่นที่รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลด้านการเงิน” ซึ่งการมีความรู้ความชำนาญทางการเงินหรือการเงินตามคำนิยามดังกล่าวไม่ได้พิจารณาถึงช่วงเวลาที่ได้รับประกาศนียบัตรด้านวิชาชีพการบัญชีหรือมีประสบการณ์อื่นเทียบเท่า หรือมีประวัติที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความชำนาญ

ระดับสูงด้านการเงินนั้นผ่านมานานหรือไม่ รวมทั้งก่อนหรือระหว่างที่ดำรงตำแหน่งใน คณะกรรมการตรวจสอบได้เข้ารับการอบรมจากหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องหรือไม่ นอกจากนี้ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่มีข้อกำหนดด้านความรู้ความชำนาญทางการบัญชีหรือ การเงินที่ระบุไว้ แต่มีการกล่าวถึงในแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบว่ากรรมการ ตรวจสอบจะต้องมีความชำนาญที่เหมาะสมตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยสมาชิกกรรมการ ตรวจสอบทุกคนไม่จำเป็นต้องถูกคาดหวังว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบัญชีหรือการเงิน เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบสามารถเรียกหาคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญอิสระเฉพาะด้านได้ แต่ต้องเป็นผู้สามารถตั้งคำถามได้อย่างตรงประเด็นและสามารถตีความและประเมินผลของ คำตอบที่ได้รับ อย่างไรก็ตามกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน ควรมีความรู้ความเข้าใจหรือ มีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงินและมีความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับเหตุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง ของการรายงานทางการเงิน ดังนั้น ความรู้ความชำนาญทางการบัญชีหรือการเงินจึงอาจไม่ใช่ ประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินของบริษัท

สมมติฐานที่ 3 จำนวนสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ผลการศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ หมายความว่า ถ้าจำนวน สมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบเพิ่มมากขึ้นจะทำให้บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุม ในรายละเอียดได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Felo Krishnamurthy และ Solieri (2003) ศึกษาถึงคุณสมบัติของคณะกรรมการตรวจสอบและคุณภาพของรายงานทางการเงินในเชิง ประจักษ์จากบริษัทใน 16 กลุ่มอุตสาหกรรมจำนวน 130 บริษัทในปี 1995-1996 โดยคุณภาพของ รายงานทางการเงินนั้นจะครอบคลุมถึงข้อมูลประจำปี ข้อมูลรายไตรมาส ข้อมูลเผยแพร่อื่น ๆ และข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบของนักลงทุนสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่าจำนวนของคณะกรรมการ ตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพของรายงานทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกล่าวถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบตามแนวทางปฏิบัติ ที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ว่า จำนวนสมาชิกคณะกรรมการตรวจสอบควรขึ้นอยู่กับขนาด ขอบเขตความรับผิดชอบ และความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ประกอบด้วยกรรมการที่เป็น อิสระอย่างน้อย 3 คน โดยทั่วไปจำนวนสมาชิกจะอยู่ระหว่าง 3-5 คน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการมี สมาชิกจำนวนมากไปอาจทำให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานลดลง เนื่องจากขาดการแบ่งหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจนหรือขาดการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

สมมติฐานที่ 4 จำนวนครั้งในการประชุมต่อปีของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์

ผลการศึกษาพบว่า จำนวนครั้งในการประชุมต่อปีของคณะกรรมการตรวจสอบไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ หมายความว่า ถึงแม้บริษัทจะมีการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบมากขึ้นก็ไม่ทำให้บริษัทมีการเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดได้มากขึ้น เนื่องจากตลาดหลักทรัพย์กล่าวถึงการประชุมคณะกรรมการตรวจสอบตามแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบไว้ว่าจำนวนครั้งการประชุมในแต่ละปีขึ้นอยู่กับขนาดของธุรกิจ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ โดยทางปฏิบัติทั่วไปคณะกรรมการตรวจสอบมีการประชุมโดยเฉลี่ยปีละ 4 ครั้ง และจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าคณะกรรมการตรวจสอบมีการประชุมน้อยที่สุดเพียงปีละ 2 ครั้ง มากที่สุดปีละ 13 ครั้ง และโดยส่วนใหญ่มีการประชุมปีละ 4 ครั้ง เท่ากับการประชุมในทางปฏิบัติทั่วไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการประชุมในแต่ละครั้งอาจพิจารณาประเด็นที่มีความสำคัญกับการดำเนินงานที่อาจมีผลกระทบต่อภาพรวมของบริษัทก่อน เช่น การพิจารณาระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน การพิจารณาบททวนแผนการตรวจสอบภายในประจำปีของบริษัท รวมถึงการพิจารณาหลักการบัญชีและวิธีปฏิบัติทางบัญชี การปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี และการเปลี่ยนแปลงนโยบายบัญชีที่สำคัญในงวดบัญชี ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นการให้ความสนใจเกี่ยวกับที่มาและความเหมาะสมของตัวเลขในรายงานทางการเงิน ทำให้การประชุมในแต่ละครั้งคณะกรรมการตรวจสอบอาจไม่ได้พิจารณาถึงการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินของบริษัท

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางด้านลักษณะเฉพาะของบริษัทกับระดับการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ คือ ขนาดของบริษัท และประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ซึ่งมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลโดยรวม โดยข้อกำหนด และโดยความสมัครใจ การที่ขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูล หมายความว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดได้มากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ Buzby (1974) McNally และคณะ (1982) Chow และ Wong-Boren (1987) Lang และ Lundholm (1993) และ Naser (1998) เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลให้มีคุณภาพหรือมีความครอบคลุมในรายละเอียดนั้นจะมีต้นทุนในการจัดทำที่ค่อนข้างสูง ซึ่งบริษัทที่มีขนาดใหญ่สามารถทำได้เพราะมีทรัพยากรที่เพียงพอและมีความพร้อมด้านเงินทุน ในการจัดทำรายงานทางการเงินมากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก ซึ่งบริษัทที่มีขนาดเล็กจะมีเงินทุนที่จำกัดกว่า ทำให้บริษัทนำเงินทุน

ที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นจัดสรรไปใช้ในการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ที่เห็นว่ามีสำคัญต่อบริษัทมากกว่า และค่าใช้จ่ายในการเปิดเผยข้อมูลต่อขนาดของบริษัทขนาดใหญ่จะต่ำกว่าค่าใช้จ่ายในการจัดทำกรเปิดเผยข้อมูลต่อขนาดของบริษัทขนาดเล็ก นอกจากนี้บริษัทที่มีขนาดเล็กมีความเป็นไปได้ที่จะเปิดเผยข้อมูลน้อยกว่าบริษัทที่มีขนาดใหญ่เพราะบริษัทที่มีขนาดเล็กเกรงว่าถ้าเปิดเผยข้อมูลมากจะทำให้คู่แข่งได้รับรู้ข้อมูลที่สำคัญของบริษัทแล้วทำให้เกิดความเสียเปรียบทางการค้าได้ ในขณะที่บริษัทที่มีขนาดใหญ่จะถูกเพ่งเล็งจากนักลงทุนรายใหญ่มากกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก ทำให้บริษัทที่มีขนาดใหญ่ต้องเปิดเผยข้อมูลมากขึ้นเพื่อตอบสนองของความต้องการของนักลงทุนรายใหญ่และดึงดูดความสนใจจากนักลงทุนทั้งในประเทศและนอกประเทศ และเพื่อรักษาชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของบริษัทต่อสาธารณชน

ส่วนประเภทของสำนักงานสอบบัญชีพบที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูล หมายความว่าถ้าผู้สอบบัญชีของบริษัทมาจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่อยู่ในกลุ่ม Big 4 จะทำให้บริษัทมีแนวโน้มที่จะเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดได้มากกว่าบริษัทที่มีผู้สอบบัญชีที่ไม่ได้มาจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่อยู่ในกลุ่ม Big 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shinghvi และ Desai (1971) และ Chen และ Jaggi (2000) เนื่องจากระดับความมีอิทธิพลของสำนักงานสอบบัญชีแต่ละแห่งมีผลต่อจำนวนข้อมูลที่เปิดเผยแตกต่างกัน ซึ่งสำนักงานสอบบัญชีจะเป็นผู้กำหนดจำนวนข้อมูลที่ ต้องมีการเปิดเผยในงบการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐาน โดยคำนึงถึงความพอเพียงหรือความมีนัยสำคัญของข้อมูล และอย่างน้อยที่สุดต้องมีข้อมูลตามรายงานของผู้สอบบัญชี

นอกจากนี้ยังพบว่า ความสามารถในการทำกำไรของบริษัทมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลโดยสมัครใจ หมายความว่าบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรได้ดีมีแนวโน้มที่จะเปิดเผยข้อมูลได้ครอบคลุมในรายละเอียดได้มากกว่าบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรได้ไม่ดีหรือน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Singhvi และ Desai (1971) Lang และ Lundholm (1993) และ Naser (1998) เนื่องจากการที่บริษัทสามารถสร้างผลการดำเนินงานได้ดีคือมีกำไรสูงจะเป็นการกระตุ้นให้มีการเปิดเผยข้อมูลมากยิ่งขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นให้ผู้ถือหุ้นเห็นว่าบริษัทประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างน่าพอใจ และต้องการแสดงให้เห็นสถาบันการเงินหรือผู้ให้กู้ยืมเงินแก่บริษัทเห็นว่าบริษัทมีผลการดำเนินงานที่ดีเพื่อประโยชน์ในการกู้ยืมเงินต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sengupta (1998) ศึกษาถึงคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลและต้นทุนการกู้ยืมพบว่า บริษัทที่เปิดเผยข้อมูลอย่างมีคุณภาพจะสามารถออกหลักทรัพย์กู้ยืมที่มีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าบริษัทที่มีคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลต่ำกว่า

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจจะทำการวิจัยในอนาคต ดังต่อไปนี้

5.2.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

5.2.1.1 การสรรหาบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการตรวจสอบควรระบุคุณสมบัติในแต่ละด้านให้มีความละเอียดและชัดเจนมากขึ้น ทั้งคุณสมบัติด้านความเป็นอิสระ และด้านความรู้ความชำนาญทางการบัญชีหรือการเงิน จากความคิดเห็นของผู้วิจัยดังต่อไปนี้

(1) คุณสมบัติด้านความเป็นอิสระ อาจเพิ่มเติมในการกำหนดคุณสมบัติของกรรมการตรวจสอบให้พิจารณาว่าบุคคลที่ชักชวนให้เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการตรวจสอบคือใคร เพราะถ้าได้รับการชักชวนจากบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารของบริษัทที่ตนเองเป็นกรรมการตรวจสอบอาจทำให้มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ได้ นอกจากนี้ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยควรอธิบายตีความข้อกำหนดตามคุณสมบัติของกรรมการตรวจสอบทั้ง 6 ข้อให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยใช้กรณีศึกษาจากความสำเร็จหรือไม่เข้าใจหรือปัญหาที่บริษัทจดทะเบียนพบจากการนำข้อกำหนดดังกล่าวไปปฏิบัติ ซึ่งอาจอธิบายเพิ่มเติมไว้ในแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีแนวทางปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

(2) คุณสมบัติด้านความรู้ความชำนาญทางการบัญชีหรือการเงิน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยควรกำหนดคำจำกัดความของคำว่า "ความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน" ให้มีความชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากแนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบกล่าวไว้ว่า "กรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คนมีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้ต่อเนื่องเกี่ยวกับเหตุที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน" แต่ไม่ได้กำหนดคำจำกัดความที่ชัดเจนว่าความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงินนั้นพิจารณาจากสิ่งใด ซึ่งอาจทำให้เกิดการตีความและความเข้าใจในการปฏิบัติของแต่ละบริษัทแตกต่างกัน

5.2.1.2 การเปิดเผยข้อมูลที่มีคุณภาพนอกจากจะต้องเปิดเผยข้อมูลให้มีความครอบคลุมในรายละเอียดที่จำเป็นต่อผู้ใช้ข้อมูลแล้ว การเปิดเผยข้อมูลที่มีคุณภาพต้องมีลักษณะอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ความทันต่อเวลา รูปแบบการนำเสนอ และเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลเป็นหลัก ซึ่งหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาและประเมินว่าข้อกำหนดของการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นอยู่ในปัจจุบันสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูล

ได้เพียงพอหรือไม่ และควรปรับปรุงหรือเพิ่มเติมข้อมูลที่สำคัญอะไรบ้างที่จะสนองความต้องการของผู้ใช้ข้อมูลได้มากที่สุด โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของข้อกำหนดเพิ่มเติมนั้นว่าจะไม่ทำให้บริษัทจดทะเบียนมีภาระและค่าใช้จ่ายในการนำเสนอข้อมูลที่สูงเกินไป

5.2.1.3 บริษัทจดทะเบียนควรนำเสนอรายงานทางการเงินให้รวดเร็วและทันต่อเวลา เพื่อให้ข้อมูลดังกล่าวทันสมัยและสะท้อนถึงสถานการณ์ในปัจจุบันของบริษัทมากที่สุด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลมากที่สุดเช่นกัน นอกจากนี้ควรเน้นการเปิดเผยข้อมูลในแง่ลบของบริษัทให้มากขึ้นทั้งในส่วนของข้อมูลที่เป็นตัวเลข และปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการดำเนินงานของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ปัจจัยเสี่ยงที่อาจมีผลกระทบต่อผลตอบแทนในการลงทุน ประเมินการหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น รายการนอกงบดุล เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้ข้อมูลสามารถประเมินความเสี่ยงจากการใช้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ได้แม่นยำ และใช้ข้อมูลในการตัดสินใจด้วยความระมัดระวังมากขึ้น เพราะส่วนใหญ่บริษัทจะนำเสนอข้อมูลแต่ในแง่บวก ทำให้ผู้ใช้ข้อมูลเข้าใจผิดและตัดสินใจผิดพลาด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นต่อภาพลักษณ์และผลการดำเนินงานของบริษัทในระยะยาวได้ นอกจากนี้บริษัทจดทะเบียนควรนำเสนอรายงานทางการเงินโดยมีรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน ควรใช้ข้อความที่กระชับ ตรงประเด็น และควรจัดเรียงเนื้อหาโดยแบ่งเป็นหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยที่ต่อเนื่องกันไป เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและผู้ใช้ข้อมูลจะไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการศึกษาข้อมูลของบริษัท

5.2.2 การวิจัยในอนาคต

5.2.2.1 ผู้ที่สนใจอาจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการตรวจสอบกับการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพรายงานทางการเงินของบริษัท เช่น กิจกรรมการประเมินความเสี่ยงของระบบการควบคุมภายใน การเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ภายในบริษัท ได้แก่ คณะกรรมการบริษัท ฝ่ายตรวจสอบภายใน ฝ่ายบัญชีและการเงิน หรือผู้สอบบัญชีภายนอก เนื่องจากการปฏิบัติงานเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรายงานทางการเงินของบริษัท

5.2.2.2 ผู้ที่สนใจอาจศึกษาการเปิดเผยข้อมูลในลักษณะที่เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time series) เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทในช่วงเวลาที่แตกต่างกันว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร และการเปลี่ยนแปลงนั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากปัจจัยใด

5.2.2.3 ผู้ที่สนใจอาจสร้างเครื่องมือที่ใช้วัดการเปิดเผยข้อมูลโดยใช้ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบบถ่วงน้ำหนักเพื่อเปรียบเทียบว่าดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบบถ่วงน้ำหนักจะให้ผลการวิจัยที่เหมือนหรือแตกต่างจากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบบไม่ถ่วงน้ำหนักอย่างไร